

298. Grote broer en grote zus: 'sociale en commerciële' advocaten, één familie

Enige opmerkingen over samenwerking tussen advocaten van 'Rotterdam Zuid' en de 'Zuidas'

MR. I.W.B.M. BROUWER EN MR. M.P.G. RIETBERGEN

Samenwerking tussen sociale en commerciële advocaten: zinvol ter versterking van de Balie doch absoluut geen middel om het grondwettelijk recht op een fatsoenlijk systeem van gefinancierde rechtsbijstand daarmee te (kunnen) vervangen.

Naar aanleiding van het aantreden van een 'kwartiermaker' vanuit de NOVA,¹ om de betrokkenheid van grote (commerciële) kantoren bij de sociale advocatuur te vergroten,² geven in navolgende bijdrage Ivar W.B.M. Brouwer (Houthoff, Amsterdam) en Marjolein P.G. Rietbergen (Meesters aan de Maas advocaten, hierna MadM, Rotterdam) aan hoe de samenwerking tussen hun kantoren is gestart, hoe deze inmiddels is ingeburgerd en wat deze vorm van samenwerking tussen commerciële en sociale advocatenkantoren kan betekenen zowel voor de advocaten persoonlijk als ook voor de advocatuur in zijn geheel. De auteurs (moeder en zoon) gaan nadrukkelijk uit van het sociale grondrecht³ dat recht op rechtsbijstand voor allen in Nederland garandeert, waarbij een behoorlijk systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand onderhouden een taak van de overheid is en ook dient te blijven.

'Ik heb deze maand detachering ervaren als een waardevolle toevoeging voor mijn ontwikkeling als advocaat en als mens: niet slechts om te leren schrijven en spreken, maar juist ook om de bijkomende vaardigheden te leren.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Commercieel en sociaal, een onverwacht mooie match

In 2018 werd al aandacht besteed aan de start van de samenwerking tussen de advocatenkantoren Houthoff en Meesters aan de Maas.⁴ Medio 2017 kwam, tijdens een familieborrel, navolgende vraag ter sprake: *'Mam, ik heb het super naar mijn zin bij Houthoff maar voor de beroeps-*

opleiding voor advocaten moet ik ook zittingservaring opdoen, eigen processtukken schrijven. Dat lukt amper binnen mijn transactiepraktijk nu, wij werken in teams en procederen niet zelfstandig. Zou ik eens met jou kunnen meedoen?'

Met deze vraag, waarop door beide kantoren – en na enig overleg ook door de Orde van Advocaten –, positief werd gereageerd, begon tussen 'de kantoren van moeder en zoon' voorzichtig een vorm van samenwerking die niet meteen voor de hand lag, die tussen de twee 'familieleden' binnen de balie: commercieel en sociaal.

'Ik heb een heel andere kant van het recht mogen zien en mij tegelijkertijd kunnen ontwikkelen als advocaat en als mens.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Ivar startte als 'Houthoffer nummer 1' bij de MadM; bij het schrijven van dit artikel is inmiddels 'Houthoffer nummer 35' aan de slag. En dit succes gaat verder: geïnspireerd door de ervaringen met MadM is Houthoff samenwerkingen aangegaan met nog drie andere kantoren.⁵ MadM ontvangt voor de begeleiding een (beperkte) financiële vergoeding en contacten binnen Houthoff als een geheel ander gespecialiseerd kantoor.⁶

De jonge advocaat-stagiairs van Houthoff worden, doorgaans na ongeveer achttien maanden vanaf de start van hun carrière, uit hun dagelijkse praktijk gehaald en draaien – letterlijk – vanaf de eerste minuut waarop zij het kantoor van de MadM in Rotterdam Zuid binnenstappen als advocaat mee.

1 Nederlandse Orde van Advocaten.

2 <https://www.advocatenblad.nl/2021/02/09/hendriksen-kwartiermaker-voor-de-nova/>

3 Art. 18 Gw.

4 <https://www.mr-online.nl/samenwerking-houthoff-en-sociaal-advocaten-win-win/>

5 Zumpolle (Utrecht), Op Zuid (Rotterdam) en Spuistraat 10 (Amsterdam).

6 Over de mogelijkheid mee te kunnen doen met Houthoffs interne cursussen m.b.t. de Wwft is gesproken doch nog geen uitvoering aan gegeven. Er is regelmatig en gemakkelijk overleg met de opleidingscoördinator van Houthoff. De eerder traditionele 'afstand' tussen de kantoren is daarmee goeddeels verdwenen.

Dat betekent: meteen mee naar zitting bij rechtbanken en hoven, meteen aansluiten bij allerhande gesprekken met allerhande cliënten⁷ en instanties als Jeugdbescherming, Openbaar Ministerie, Slachtofferhulp, Kinderbescherming, Gemeente, meteen aan de slag om – uiteraard onder begeleiding – stukken als een verzoekschrift voor de wijziging van ouderlijk gezag, een voeging voor een slachtoffer in een strafzaak, een dagvaarding voor straatverbod te schrijven.

Het sociale grondrecht garandeert het recht op rechtsbijstand voor allen in Nederland, waarbij een behoorlijk systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand onderhouden een taak van de overheid is en ook dient te blijven

Maar bijvoorbeeld ook: meteen in piketdienst meedraaien als eerste aanspreekpunt aan de telefoon en – letterlijk – aan de deur voor cliënten.⁸

‘Ondanks het gebrek aan tijd en geld in de sociale advocatuur, geven deze meesters elke zaak steeds weer opnieuw hun onverdeelde tijd, deskundigheid en aandacht. Hier is geen sprake van routineklussen, maar van maatwerk, waarbij écht een verschil wordt gemaakt. Deze detachering heeft mij niet alleen verrijkt als advocaat maar ook als mens.’ (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Omdat de periode van detachering vrij beperkt is, wordt alle tijd intensief benut en wordt dat ook verwacht van de Houthoffers. Daarbij hebben de MadM wel uitdrukkelijk gekozen hun jonge tijdelijke kantoorgenoten qua werktijd dagen van 08.30 tot 17.00 uur te laten maken. Niet uit ‘sociale vriendelijkheid’ of omdat de advocaten van MadM minder (hard) werken dan hun commerciële broers en zussen. Nee, al snel bleek dat de intensieve detachering in de geheel andere praktijk, waarin zeer veel menselijk leed dag in dag uit voorbijkomt, een zodanige impact had op de jonge advocaten, dat tijdig kunnen afsluiten om dit alles weer te verwerken en de volgende dag weer vlot aan de slag te kunnen noodzakelijk is. Voor hun eigen praktijk bij Houthoff zijn zij gedurende de detachering niet beschik-

baar zodat de focus volledig op het meedraaien met de MadM ligt.

‘De detachering bij Meesters aan de Maas was voor mij op meerdere vlakken één van de meest leerzame en (emotie-neel) intensieve maanden als advocaat.’ (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

In de maand voor de start van hun detachering ontvangt de nieuwe Houthoffer cursusmateriaal en verdere informatie over de praktijk van de MadM. Hij of zij wordt geacht deze stof zorgvuldig door te nemen. Ook vindt dan een bespreking plaats met één van de advocaten van de MadM ter kennismaking en voor de praktische gang van zaken. Mooi daarbij is dat de jonge Houthoffers in dat gesprek stuk voor stuk aangeven uit te kijken naar de geheel andere juridische wereld, van voorgangers al van alles hebben gehoord maar ook vragen hoe zij zich dienen te kleden.

Samenwerking die niet meteen voor de hand lag, die tussen de twee ‘familieleden’ binnen de balie: commercieel en sociaal

Vrijwel alle Houthoffers geven na hun detachering⁹ aan zich toch te hebben verkeken op de impact: ‘Ik dacht dat het wel zou meevallen, maar nee...’

‘Sociaal advocaten krijgen soms zaken op hun bord die zo heftig zijn dat je ze in je ergste nachtmerrie nog niet voorbij ziet komen. Ik heb dan ook enorme bewondering voor hoe de Meesters aan de Maas hiermee omgaan: ze fungeren als meer dan alleen advocaten, maar ook als reddingsboeien die rechtzoekenden bijstaan in zware, soms uitzichtloze situaties.’ (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

De advocaten bij MadM zijn stuk voor stuk ervaren, gespecialiseerde sociaal advocaten.¹⁰ Zij behandelen uitsluitend zaken binnen hun eigen specialisatie.¹¹ Het voor de detachering verstrekte cursusmateriaal informeert de Houthoffers op hoofdlijnen over de gebruikte begrippen, de betrokken instanties en de gehanteerde beginselen in de juridische praktijk van de MadM. Noch het cursusmateriaal, noch hun kennis en ervaring uit, bijvoorbeeld, hun vastgoed- of transactiepraktijk leert hen echter hoe men als advocaat omgaat met een ouder wiens kind uit huis dreigt te worden

7 Dit wordt uiteraard elke keer weer ter goedkeuring voorgehouden aan de cliënt; cliëntbelang blijft nummer 1. Over het algemeen vinden de cliënten het mooi: ‘twee voor de prijs van één’ of ‘mooi, een jonge en een oude’. Steeds weer is de reactie na uitleg waarom er twee advocaten betrokken zijn zeer positief. Gelijke reacties ontvangen wij vanuit de diverse instanties als rechtbanken, OM, Kinder- en Jeugdbescherming: men juicht de betrokkenheid en verbinding toe.

8 Dit zorgt met regelmaat voor bijzondere ervaringen: tot inhoudelijk gesprek komen met huilende, wanhopige, psychotische, boze, dakloze, verwarde mensen, hen tot rust brengen en vervolgens hun juridische vragen te kunnen oppakken is voor de MadM dagelijkse kost. Voor de jonge Houthoffers is het bepaald ander contact dan zij binnen hun praktijk gewend zijn. Dat zeker ook dit aspect van de detachering zinnig is voor de verdere vorming tot advocaat blijkt elke maand weer.

9 De Houthoffers dienen vanaf dag één een verslag bij te houden van al hetgeen zij doen en meemaken. Tevens wordt van hen verwacht een evaluatie te schrijven van hun detachering. De MadM schrijven eveneens voor elke Houthoffer een verslag.

10 Het kantoor bestaat uit vijf advocaten van wie vier tientallen jaren ervaring hebben op hun rechtsgebied.

11 De praktijk van de MadM waarin de Houthoffers fulltime meedraaien, als ‘schaduw’ van de advocaten van MadM, bestaat veelal uit familie- en jeugdrechtproblematiek, de verplichte zorgzaken (psychiatrie) en het bijstaan van slachtoffers van zware delicten.

geplaatst, met een slachtoffer van een zedenzaak, een nabestaande van een vergismoord, een aanstaande tienermoeder van 15 in paniek of een keurige doch ernstig verwarde oude dame die naar een psychiatrische inrichting moet. Of hoe je als advocaat een hogerberoepsprocedure doorloopt met een vader met een IQ van 60, met een ouderpaar zonder mogelijkheden maar met liefde voor hun kind bespreekt in hoeverre beëindiging van het ouderlijk gezag wel of niet in het belang van hun kind is, op de rechtbank er letterlijk staat voor de vaak getraumatiseerde, kwetsbare cliënten, ... Situaties die aan de orde van de dag zijn binnen de sociaal advocatuur en waar het vele jaren kost om de benodigde kwaliteiten als advocaat te ontwikkelen, een scherp oog te houden voor de *juridische* componenten, de mogelijkheden en de onmogelijkheden.

'Ik dacht dat het wel zou meevallen, maar nee...'

Desondanks wordt in de politiek veelvuldig voorgesteld het 'doen van pro deozaken' verplicht te stellen voor *alle* advocaten.¹² Alsof 'deze zaken' er gewoon 'bij gedaan kunnen worden'. Men zou toch raar staan te kijken wanneer zou worden bepaald dat een cliënt bij een overname niet meer zijn eigen gespecialiseerde 'Zuidas'-kantoor zou mogen kiezen, maar dat 'gewoon iedere advocaat uit het land' dit wel kan doen. Waarom zouden mensen met weinig geld en/of weinig mogelijkheden minder recht hebben op een gespecialiseerde advocaat dan de 'Shells en Unilevers' van deze wereld?

De ratio achter deze gedachte is er naar onze stellige overtuiging niet één van hoe de zwakste mensen in onze samenleving in rechte beter kunnen worden bijgestaan, maar meer hoe in één van de rijkste landen ter wereld er (nog) minder geld naar effectieve rechtsbescherming kan.^{13 14}

'Mijn detachering heeft mijn ogen geopend en heeft mij een unieke kijk in een kant van de advocatuur gegeven die ik niet van tevoren had kunnen voorstellen. Deze ervaring en de lessen hier geleerd neem ik met veel plezier de rest van

mijn werkzame leven mee.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Het is toch immers bepaald naïef om te denken – en uit te dragen¹⁵ – dat de zonder uitzondering hardwerkende en energieke, maar doorgaans jonge en onervaren Houthoffers – die vers uit secties als M&A¹⁶, vastgoed, insolventierecht, verzekeringsrecht et cetera komen en over het algemeen hun beroepsopleiding nog niet hebben afgerond –, de ervaren sociaal advocaten 'kunnen helpen' of 'hen werk uit handen nemen'. Binnen hun eigen kantoor worden de advocaat-stagiairs toch ook bepaald niet als eerste ingezet om zelfstandig besprekingen te voeren met cliënten, meteen binnen een maand deals te sluiten of pleidooien te houden, ... Een advocaat-stagiair in elke praktijk voegt waarde toe door hard te werken, energie mee te brengen, verantwoordelijkheid te nemen maar door bovenal heel veel te (willen) leren. Er wordt niet van hen verwacht dat zij, in de eerste maand op hun nieuwe sectie, het 'werk uit handen' van de senior-advocaten nemen, nu die senior-advocaten zeer waarschijnlijk hetzelfde werk in minder tijd sneller en met uiteraard veel meer kennis van zaken hadden verricht.

De rol van de advocaat-stagiair is er een die de naam al doet vermoeden: die van (lerend) stagiair.

En toch komt dat beeld van de 'helpende commerciële advocaat' met regelmaat bovendien, zoals in de berichtgeving van de NOvA¹⁷ en demissionair minister Dekker.^{18 19} Een onjuist beeld, zo is onze ervaring en overtuiging.

De jonge advocaten brengen zonder meer elke maand veel energie, interesse en inzet mee naar de MadM, maar het mag toch evenzeer duidelijk zijn dat de invulling van deze samenwerking veel vergt van de sociaal advocaten en hun ondersteuners: alleen al, heel praktisch, het elke keer weer een nieuw gezicht op de kantoorvloer meemaken, elke maand weer een jonge advocaat als een collega inwerken, meenemen, vertrouwen geven, begeleiden bij praktisch elke stap en in heftige emotionele zaken ...

De rol van de advocaat-stagiair is er één die de naam al doet vermoeden: die van (lerend) stagiaire

12 Zoals bijvoorbeeld in het verkiezingsprogramma van het CDA 'Wij willen de kwaliteit van de sociale advocatuur op peil houden en de toegang van middeninkomens tot de rechtsbijstand verbeteren. **Commerciële advocatenkantoren moeten een grotere bijdrage leveren in de vorm van pro-deo zaken.**' https://d14uo0i7wmc99w.cloudfront.net/user_upload/CDaverkiezingsprogramma2021.pdf, p. 75).

13 Des te schrijnender daar in vele zaken juist de overheid de tegenpartij is, <https://decorrespondent.nl/10884/de-regering-bezuinigt-op-sociale-advocatuur-terwijl-twee-derde-van-de-gesubsidieerde-zaken-tegen-de-overheid-loopt/2373756015048-30729bb2>

14 Dat dit grote risico's mee kan brengen werd duidelijk door de toeslagenaffaire: jarenlang werd rechtsbijstand geweigerd, vanuit de gedachte dat men 'wel zelfredzaam' was. <https://nos.nl/artikel/2368153-gedupeerden-toeslagenaffaire-werd-jarenlang-rechtsbijstand-ontzegd.html> en <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/overheid-weigerde-slachtoffers-van-toeslagenschandaal-jarenlang-gratis-rechtsbijstand~b645f303/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

15 <https://fd.nl/opinie/1328455/commerciële-advocatuur-moet-sociale-rechtsbijstand-helpen-met-geld-of-in-natura-k0b1cauo0NTb>

16 Mergers and Acquisitions oftewel fusies en overnames.

17 '... Er bestaan al diverse initiatieven. Een voorbeeld daarvan is dat advocaat-stagiairs van grote kantoren ingezet worden bij sociale kantoren. Zij leveren daarmee een bijdrage aan de sociale praktijk...'

<https://www.advocatenorde.nl/nieuws/toenemende-betrokkenheid-van-grote-kantoren-bij-sociale-advocatuur>

18 <https://www.advocatie.nl/nieuws/gefronste-wenkbrauwen-om-plan-dekker-minister-wil-grote-kantoren-desnoods-dwingen-tot-sociale-rechts-hulp/>

19 <https://www.advocatie.nl/nieuws/advocatuur-getergd-over-kabinetplan-rechtsbijstand-uit-sprookjes-wonderland/>

Tegelijkertijd is inmiddels zonder meer duidelijk dat deze vorm van samenwerking veel positiefs oplevert. Voor de betrokken jonge advocaten vormt de detachering, meestal in de periode na wisseling van sectie op hun eigen kantoor, een mogelijkheid de advocatenpraktijk breder mee te beleven, de rechtbank regelmatig beroepsmatig te bezoeken, de vorming tot advocaat te verbreden.²⁰ Voor de MadM vormt deze inzet tevens een spiegel die ons elke maand weer duidelijk maakt dat ons werk bijzonder is, dat het ertoe doet voor de mensen voor wie wij werken.

'In deze detacheringsmaand heb ik echter zo'n enorme hoeveelheid kennis en ervaring opgedaan, waarbij ik niet anders kan zeggen dan dat ik door de maatschappelijke betrokkenheid van de zaken die hier behandeld worden echt het gevoel had advocaat te zijn.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Beide kantoren ervaren hoe verrassend gelijk de eerder zo anders gedachte 'familieleden' in de advocatuur zijn:²¹ voor alles advocaat, scherp op juridische kwesties, deskundig en zeer gespecialiseerd, als letterlijke pleitbezorgers van hun cliënten. Maar ook breder levert de samenwerking verrassende resultaten: immers, niet eerder waren zoveel jonge en oude Houthoffers betrokken bij de demonstraties tegen de dreigende dramatische bezuinigingen op de rechtsbijstand, trokken zij samen - als een familie - in toga op bij de diverse rechtbanken.²² En ook niet onbelangrijk: de 'broers en zussen' houden contact, bijvoorbeeld via social media als LinkedIn, maar ook jaarlijks bij de Houthoff-MadM alumni-borrel.

'Wat ik heel waardevol vind is de invloed die de afgelopen periode op mijn persoonlijke kijk op de wereld heeft gehad. Niet alleen door te spreken met mensen waar ik normaal gesproken niet dagelijks mee te maken heb, maar ook door van dichtbij te hebben ervaren dat veel mensen ontzettend sterk blijven ondanks alle ellende die zij meemaken.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

Kortom

Hetgeen de jonge Houthoffer-MadM alumni keer op keer in hun verslagen beschrijven: zich door hun detachering in een sociale praktijk als advocaat verder, breder te hebben kunnen ontwikkelen, dient naar onze overtuiging benut

te worden ter ondersteuning dat de rechtsbescherming in Nederland het best gediend is met gespecialiseerde advocaten die tot het uiterste voor hun cliënten kunnen gaan, zowel voor de commerciële broer als voor de sociale zus binnen één balie-familie.

'Bijzonder en leerzaam om een maand mee te mogen draaien in de advocatuur waarin de mens centraal staat. Een ervaring die mijn ogen heeft doen openen.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

De sociale advocatuur wordt daarmee echter niet geholpen. Degelijke, gespecialiseerde rechtsbijstand aan allen in Nederland vormt *een grondrecht* en dient als zodanig door de overheid mogelijk gemaakt te worden en te blijven. Een behoorlijke financiering is daartoe uiteraard een basisvereiste, doch evenzo een degelijke visie op een beleid dat goede, gespecialiseerde sociale rechtsbijstand voor ieder die dat nodig heeft mogelijk maakt.

De zorg voor de zwakste schakel bepaalt uiteindelijk immers de kracht van elke ketting.

'Mijn detachering heeft mijn beeld van de sociale advocatuur positief beïnvloed en mijn visie op de maatschappij is veranderd.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

De bijdrage die een samenwerking als die tussen Houthoff en MadM oplevert aan de balie-familie is er niet één van *'hulp van grote broer aan kleine zus'* en zeker niet een die bezuinigingen vanuit de overheid kan compenseren maar een van versterking van de gehele balie, alsmede van het besef dat jonge en oude, meer en minder ervaren advocaten van de 'Zuidas' en van 'Rotterdam-Zuid' allen staan voor hun cliënten, en daarin in feite één familie vormen, gelijkwaardig zijn: grote broer en grote zus.

Dit artikel is afgesloten op 12 maart 2021.

Over de auteurs

Mr. W.I.B.M. (Ivar) Brouwer
Advocaat M&A bij Houthoff.

Mr. M.P.G. (Marjolein) Rietbergen
Advocaat jeugd- en familierecht bij Meesters aan de Maas, kinderrecht- plv. rechtbank Amsterdam.

20 In de geneeskunde vindt men een vergelijkbare aanpak: <https://www.lumc.nl/org/pheg/onderwijs-en-opleidingen/onderwijs-in-de-geneeskundeopleiding/studenten/public-health/co-assistentenschap-sociale-geneeskunde/>

21 'Gedurende de lunches ontstonden vaak heel mooie discussies waarbij de voors en tegens van elkaars werk en werkwijze uitgebreid werden besproken.' (Houthoff-MadM alumnus in verslag)

22 <https://www.advocatenblad.nl/2019/01/15/groene-hesjes-voor-rechtbank-rotterdam/>